mei-juni-juli 2014
Driemaandelijks
Afgiftekantoor
Oostende-Centrum
P 913037

LUSTRUM MOHIKANEN 5

Belgie-Belgique
PB - PP
8400 Oostende
Centrum
BC 31540

DE MOHIKAAN

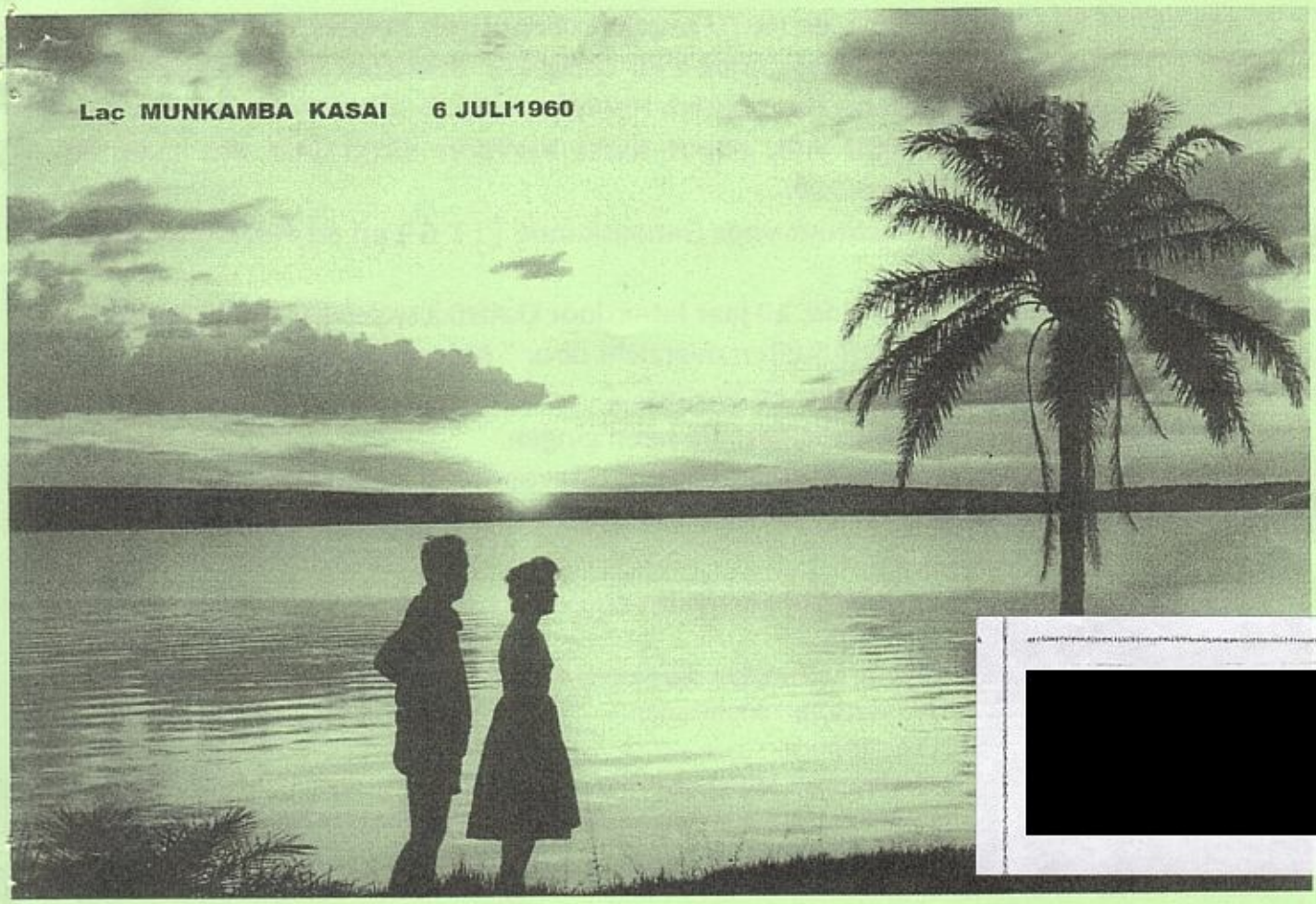

Ledenblad en nieuwsbrief Vriendenkring West - en Oostvlaamse Kolonialen en Missionarissen

V.U. Bob Vanhee - Visserskaai 45/3.2 - 8400 Oostende
bobliv@skynet.be tel. 059/266167

B L A D W I J Z E R Nr 3/2014 – MEI-JUNI-JULI

1) K A F T : Toch nog enkele 'rode punten 'op het adresplaatje: geen rode kaart , maar een *geheugensteuntje* voor late betalers van het lidgeld 2014.

2) - Inhoudstafel en overzicht volgend ledenblad.
3) - Het woordje van Bob, de Mohikanen Chef.
4 en 5) Editoriaal van Boudewijn Eggermont –onze Redactiechef.
6 – 7 en 8) De oorlogsinspanning 1940/1945 in 'Belgisch Congo' door vrije tijd historicus Eddy Merveillie.
9 –tot 13) - " 55 jaar geleden": de HUTU revolutie door Louis Jaspers.
14 en 15) - Postzegels weten alles ...(ook over Congo) -3e deel door Bernard Leicher.
16 en 17) - Jonge Congolezen – door Lucien Hoeree.
18) – Uniek aanbod: FUNGU AIR, piloot Karel Vervoort vliegt met ons over de slagvelden van 1eW.O. 1914 -1918.
19 tot 22) - Het Tropisch Instituut voor Geneeskunde (I T G) en de EBOLA in Afrika door Georges Timperman.
23 en 24) - De Rwanda Genocide, 20 jaar later door O.Afrika specialist Willy Alenus.
25) - Wij zijn niet alleen.... activiteiten overzicht door " Mémoires du Congo ".
26) - " Ditjes en Datjes ... Weetjes en Watjes ..."
27) – Wij gedenken.... drie Mohikanen die héén gingen.
28) - UITNODIGING voor onze 5e Dipenda BBQ op woensdag 25 juni 2014 in Feestzaal Ten Stuyver in Oostende.

VOLGENDE MOHIKAAN (nr4/2014) verschijnt einde JULI.

- concrete uitnodigingen voor onze activiteiten deze zomer –herfst en winter(zie onderaan Blz. 25)
- selectie uit de talrijke brieven van lezers Mohikanen.
- koloniale humor in teksten en cartoons.
- Mohikanen, ex- Suid-Afrikaanders over Mandela.
- Afrika gedichten van Walter Geerts, Arthur Verthe, Noella De Roover,Gil Claes-Smeets,Marcel Coole A. Rotiers e.a.
- De Kivu , het verloren Paradijs...
- Boek + filmtip: "Across to Bongando ' en "Backup Butembo" door Eddy Merveillie.
- De Congolese mijnindustrie , vroeger en nu, door Boudewijn Eggermont.
- Inschrijvingsformulier voor deelname aan de " Herdenking Kisangani " op 24 september Brussel.
- verslag 'heet van de naald" : 7e Congo-reis (Bandaka) van Eddy Merveillie.

Deze Nieuwsbrief is uitgegeven door de feitelijke vereniging
VRIENDENKRING WEST-EN OOSTVLAAMSE KOLONIALEN EN MISSIONARISSEN
Gewoon lid + abonnement ledenblad € 9-
Familie(hoofd- en bijlid) € 15-
Steunend Erelid € 25-
te storten op onze rekening R. Vanhee - nr. BE 50- 9730 – 3024 - 3018

HET WOORDJE VAN DE MOHIKANEN CHEF

Het maken van ' de herinneringsboeken ' hier onder werd voor mij stilaan een uit de handlopende hobby. Ik had nooit vermoed dat zoiets onvoorstelbaar tijdverslindend is... en TIJD is voorons allen zeer belangrijk geworden.

Voor boek 4 " *EN toen ging het licht uit...* " had ik reeds over de 1000 blz.ttz. tekst en foto's: dus splitsen in twee delen, was de oplossing.
Boek 4 werd op ons laatste kersfeest 2013 aangeboden - en in juni op onze DIPENDA BBQ -25 JUNI as. zal boek 5 er zijn!

Wie komt er nog in voor met hun pre- en post koloniaal levensverhaal ?

James Permeke- Raf en Eddy Merveillie – Jozef De Brauwere – Walter Geerts – dr. Luc Hermans – Jan Scharpe - Albert Couiller – Bea Deschodt – Denise Vande Voorde – Arthur Verté - Jo Van Severen – Jozef Schelfout -Carlo Lamote – Jef Mergaert – Bob en Lieve Vanhee.

Boek 5 wordt slechts éénmaal gedrukt en MOET dus VOOR 25 JUNI ek. besteld worden.
Na 1 JULI worden de 3000 bladzijden van alle boeken uit het computer bestand gewist. Dit is dus een ALLERLAATSTE kans exclusieve Congoboeken te bestellen die *OOIT COLLECTORS ITEMS ZULLEN ZIJN !*

Bob Vanhee

OMNIA ALIENA SUNT, TEMPUS TANTUM NOSTRUM

NIETS HEBBEN WE IN HANDEN TENZIJ EEN BEETJE TIJD ...

Seneca

op A4 formaat -5x 700blz.- € 25- per stuk +port

EDITORIAAL

Een doctorandus Pol. en Soc. die op zoek is naar een onderwerp voor zijn eindwerk, kan iets formidabel bijeenharken als hij geen schrik heeft in een moeras te verzinken van leugens en verborgen agenda en voldoende vertrouwen in zich zelf heeft er toch uiteindelijk in te slagen er de waarheid uit te pieren. Veel moed is hem gewenst.
De vraag is eenvoudig: hoe komt het dat bij de onafhankelijkheid van Rwanda op 1 juli 1962 de Belgen in de hemel geprezen werden door 84 % van de bevolking en dat op 7 april 1994 door die zelfde bevolking de Belgen naar de hel verwezen werden?

Om de positieve stemming op 1 juli 1962 die er heerste ten overstaan van de Belgen even terug te schetsen, hierna een uittreksel uit de toespraak van Grégoire Kayibanda, de eerste Hutu-president van Rwanda bij de plechtigheid voor de onafhankelijkheid:
" C'est d'abord à la Belgique que, au nom de tout le peuple rwandais, j'exprime la plus sincère et la plus vive gratitude pour tous les efforts qu'en tant que puissance administrante elle a déployé pour aider et guider notre pays vers son autodétermination. Je m'adresse d'une façon toute particulière à la Belgique: elle sera, si elle le veut bien, notre première amie, après avoir été si généreusement notre guide vers l'autodétermination. Het discours van Lumumba was anders getint.

Toen in 1960 en 1961 de diverse UNO-commissies, welbekend om hun anti-koloniale gevoelens, door het land toerden in de twee jaren die aan de onafhankelijkheid vooraf gingen, konden ze hun ogen niet geloven als ze de boerenbevolking zagen manifesteren langs de wegen met opschriften als "Vive les Belges" en "délivrez nous du colonialisme Tutsi". Dat was ook de tijd dat het vertrouwen in de Belgen zo groot was dat Belgen opgenomen werden in de regering zoals Frans Ackerman als staatssecretaris voor justitie. België had van de UNO de opdracht gekregen Rwanda in democratie naar de onafhankelijkheid te leiden. We hebben die opdracht perfect uitgevoerd tot grote razernij van de Tutsi-heersers die sinds eeuwen de boerenbevolking in hun strakke greep hielden. Door democratische verkiezingen in te voeren kwam spontaan de totaal-heerschappij van de Tutsi onder druk te staan. Hierdoor werden de Tutsi anti-Belg en aangezien zij anti-Belg geworden waren, kregen ze automatisch de steun van de "Derde Wereld".

In ons eigen land konden de Tutsi op grote steun rekenen van onze anti-klerikalen. De "paters" waren immers volgens hen te machtig in het land van de duizend heuvels. Dat de paters de Hutu steunden was normaal want het is toch eigen aan het christendom om de armen en de onderdrukten te steunen. In Rwanda waren dit de Hutu die 84 % van de bevolking uitmaakten. Tussen de 14 % Tutsi was een deel ook eerder arm, maar deze rekenden zich bij de hogere elite en keken met misprijzen op de Hutu. Kwestie van blauw bloed. De 1 % Twa (pygmoïden) stonden ter beschikking van de Tutsi voor discrete acties en hadden geen politieke invloed. De protestanten waren dan natuurlijk pro-Tutsi.

En dan 32 jaar later, in april 1994, heeft de Belgische ambassadeur Swinnen ernstig moeten vrezen voor zijn leven en moest in een tank naar het vliegveld gevoerd worden om levend Rwanda te kunnen verlaten. Johan Swinnen heeft zijn verhaal gedaan in de Tijd van 29 maart 2014. Beangstigend en verbijsterend. En dan nog het drama met de 10 para's. Wat is er allemaal gebeurd om zulk een omslag te weeg te brengen bij een boerenbevolking die op 3 november 1959 in opstand kwam tegen de Tutsi-machthebbers en daarbij zoveel mogelijk het doden van hun tegenstanders vermeed terwijl de Tutsi wel enkele Hutu-leiders vermoordden. De uitleg van die totale tegenstelling is enorm complex. Maar die zullen wel we nooit te zien of te horen krijgen, omdat te veel factoren een rol gespeeld hebben en zoveel oorzaken het daglicht schuwen. Het is een samenlopen van ontelbare invloeden en gebeurtenissen. Een kluwen van je welste die zijn oorsprong vind vijf eeuwen geleden. Een ingewikkelde geschiedenis.

Als Rwanda in 1962 in vriendschap met België tot onafhankelijkheid kwam, is dat voor een groot deel te danken aan Paul-Henri Spaak die in zijn hoedanigheid van Minister van Buitenlandse zaken de lokale blanke overheid vrij spel gaf. Kolonel Logiest was sinds de revolutie van november 1959 de Resident van Rwanda. Spaak zei hem "doe wat ge wilt, maar maak dat ik geen problemen heb met de UNO." Dat staat in fel contrast met wat in Congo gebeurde. Daar werd gewoon naar de koloniale overheid niet geluisterd.

"Brussel" had voor Congo de totale leiding en duldde geen tussenkomst van de lokale overheden. Onze ministers hadden, jammer genoeg, beweegredenen die uitsluitend bepaald werden door de Belgische politiek en hun persoonlijke ideologieën. De noden van de kolonie konden hen niet beroeren. Het is nooit anders geweest. Het Belgisch parlement heeft Congo slechts met tegenzin aanvaard in 1908 en ook in 1960 wilden ze er zo vlug mogelijk vanaf, gelijk hoe. Had "Brussel" zich met Rwanda ingelaten in 1962 zoals in Congo in 1960, dan had het zeker verkeerd gelopen. België heeft zich in het begin van de jaren 1990 wel sterk bezig gehouden met Rwanda en zijn wil opgelegd.

De wijze waarop aan "politiek" door onze gezagsdragers gedaan werd (en wordt), is ontluisterend. In december 1960 had ik Auguste Buisseret (ex-minister van koloniën 1954 -1958) in mijn wagen. Ik zal nooit vergeten wat die grote(?) meneer toen uitkraamde: "*Ces imbéciles de l'ACW ont créé à Leopoldville un syndicat. Il fallait réagir et moi j'ai trouvé Lumumba*". En fier dat hij was. Hij had nog niet door welk kwaad zijn pupil aangericht had. Liberalisme tegen syndicalisme, anti-clericalisme en misschien nog een anti-Vlaamse saus? Het had in ieder geval niets met een gezonde politiek voor Congo te maken. Dezelfde Buisseret heeft herhaalde malen Lumumba dezelfde dag uit het gevang gehaald waarin hij telkens verzeilde wegens diefstal of opruiende taal die opstanden veroorzaakte. Waarom werd Lumumba op de rondetafel-conferentie er bij gesleurd en hiervoor weer eens uit de gevangenis gehaald moest worden? Omdat hij als enige voorstander was van UNICONGO terwijl de meeste Congolezen pleitten voor een federale staat? Zelfs de inlandse vertegenwoordigers van Congo konden hun wil niet opleggen.

België heeft de "akkoorden van Arusha" op 4 augustus 1993 de Rwandese regering door de strot geduwd door te dreigen geen geldelijke steun meer te geven. Een "akkoord" veronderstelt een vrije aanvaarding van een voorwaarde. Het arme Rwanda had echter geen keuze en moest de bittere pil slikken. De Belgische regering was nochtans door mensen "van het terrein" verwittigd dat het een onleefbare miskleun was die geenszins rekening hield met de landelijke gevoeligheden en tegenstellingen en enkel een hoop miserie kon teweeg brengen. Arusha moest pacificatie brengen. Het tegendeel was waar. Daarbij hebben de Tutsi hun deel aan verplichtingen straal aan hun laars gelapt. Maar er zijn wel 600 zwaar bewapende Tutsi, onder bescherming van Belgische para's, naar Kigali gebracht en dan nog gelogeerd geworden in de parlementaire gebouwen van de Hutu-regering. President Kayibanda had destijds profetisch verklaard: "als onze partij Parmehutu uiteenvalt, komen de Tutsi terug". Daar mag aan toe gevoegd worden dat ze in ieder geval terug gingen komen. Het heeft hen 35 jaar gevraagd voor het hen gelukt is, maar lossen of toegeven zouden ze nooit. Het is in hun genen ingebakken. Dan denken dat de Hutu na meer dan 30 jaar van het juk van de Tutsi bevrijd te zijn, dit zomaar zouden slikken, is de werkelijkheid niet willen inzien. Het was een probleem zonder oplossing die eindigde in een waanzinnige wanhoopsdaad.

De huidige beelden van Kigali zijn prachtig en indrukwekkend zeker voor wie Kigali gekend heeft in "onze tijd". Hoe een straatarm land dat zwaar overbevolkt is zulke luxueuze gebouwen in groot getal kan neer planten in het hart van Afrika is enkel voor naïevelingen een raadsel. Het kan verkeren zei Bredero.

Boudewijn Eggermont

DE OORLOGS-INSPANNING IN BELGISCH CONGO in de jaren 1940-1945.

Onze "vrije tijd Historicus" Eddy MERVEILLIE heeft een interessante studie gemaakt (hier ingekort) over een van de vele 'taboes ' uit ons koloniaal verleden.
Het waren zowel de Kolonialen als de Congolezen die, soms onder druk, zich enorm moesten inzetten: Voor Blank en Zwart was de werkweek 7 dagen; bruggen en wegen moesten gratis onderhouden worden; culturen, nodig voor de oorlogsmachine werden opgelegd zoals kopal,kina,pyrether; de productie van koper, tin,hout en rubber verdubbelde en over het uranium zwijgen we maar...
Tussendoor brak nog een muiterij van de F.P. uit in Luluaburg en in Elisabethstad werd er op de stakende mijnwerkers geschoten.... .

Bob Vanhee

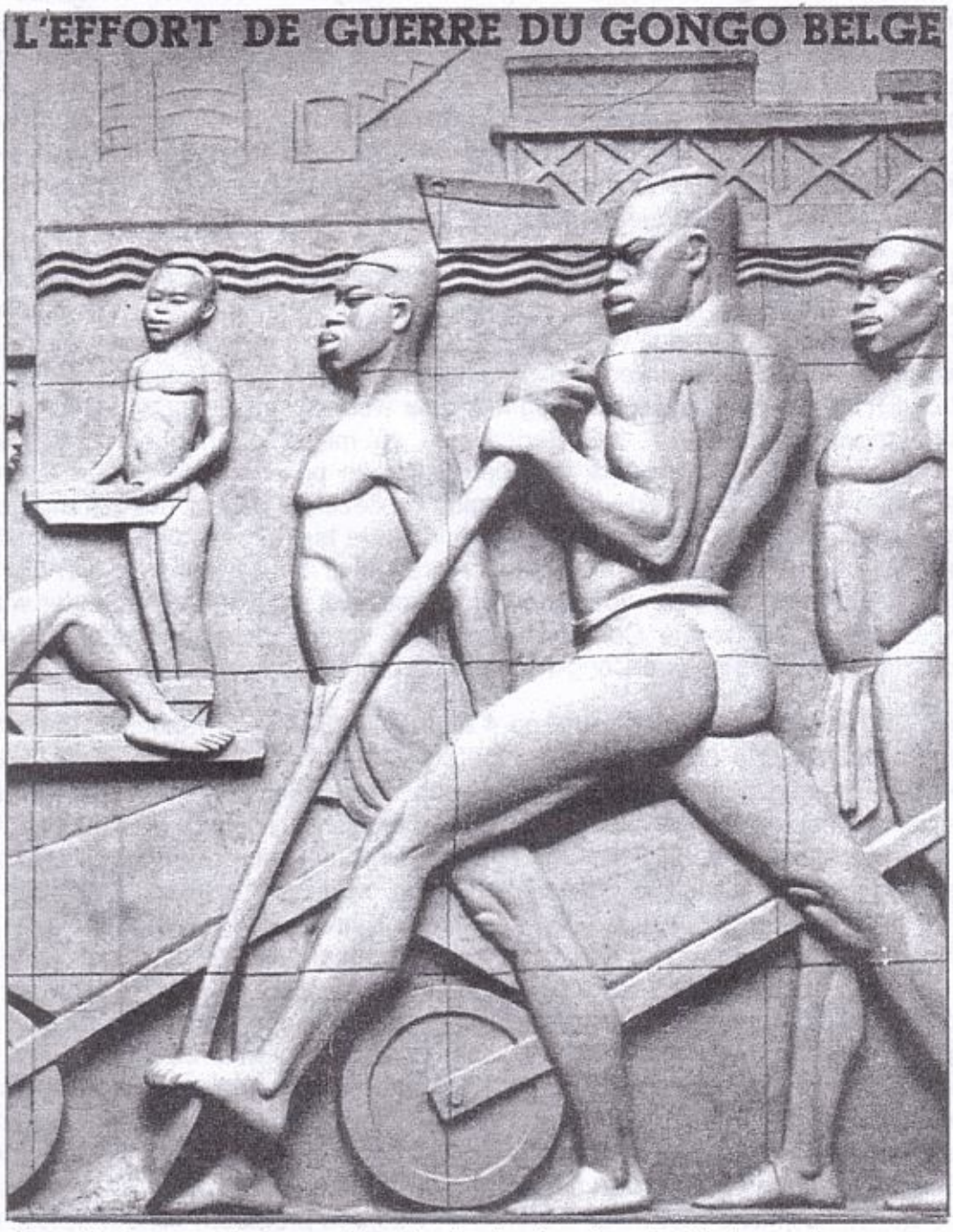

Het uitbreken van de 2e wereldoorlog bracht niet alleen België in woelig vaarwater maar betekende ook voor Belgisch Congo het begin van een onzekere tijd. Moederland en kolonie bevonden zich bovendien in een verschillende situatie. Na de meidagen van 1940 was België bezet grondgebied geworden en had er zich tegen eind oktober van datzelfde jaar te Londen een regering in ballingschap gevormd, bestaande uit de ministers Pierlot, Gutt, Spaak en De Vleeschauwer. Deze ploeg, die later nog zou worden uitgebreid, werd door Groot- Brittanie en de andere geallieerden als legitieme vertegenwoording van ons land erkend.

De belangstelling van de Britten voor de Belgische zaak ging zich echter al heel vroeg toespitsen op de vraag of en hoe onze kolonie in de oorlogsinspanning kon worden ingeschakeld. Voor Pierre Ryckmans, de toenmalige Gouverneur-generaal te

Leopoldstad, was het in elk geval van begin af aan een uitgemaakte zaak dat Belgisch Congo zich resoluut aan de zijde van de geallieerden zou blijven scharen. Wat dat betreft toonde Ryckmans zich trouwens veel standvastiger dan de Belgische toppolitici die tussen 28 mei en oktober 1940 letterlijk en figuurlijk op de dool waren.

De door de oorlogstoestand te Leopoldstad geïsoleerd geraakte Ryckmans zag zich dus verplicht om verdragende beslissingen te nemen zonder dat hij, zeker in de periode van mei tot begin juli 1940, hiervoor enige onmiddellijke politieke rugdekking kreeg vanuit de metropool. En zelfs als er daarna met de regering te Londen gecommuniceerd kon worden verliep dat niet steeds vlotjes want de verhouding tussen Ryckmans en Minister van Koloniën De Vleeschauwer was nu niet bepaald hartelijk te noemen. Dat echter ook binnen de kolonie de neuzen niet allemaal onmiddellijk in dezelfde richting stonden, mag bijvoorbeeld oa. wel blijken uit de nota die de Etat Major van de Force Publique op 08 juli 1940 aan de Gouverneur-generaal richtte. Dit communiqué, ondertekend door het toenmalige hoofd van de Force Publique kolonel A. Gilliaert en opgesteld door de majoor en latere generaal E. Janssens, bevatte een pleidooi om, gezien de bewezen overmacht van Duitsland , Belgisch Congo uit de oorlog terug te trekken waarna men de eigen onafhankelijkheid zou kunnen uitroepen en een neutraliteitspolitiek voeren.

Zowel De Vleeschauwer als Ryckmans zag in dat de belangrijkste bijdrage die de kolonie kon leveren in de strijd tegen Nazi Duitsland en zijn bondgenoten zich hoofdzakelijk situeerde op het gebied van de ondersteuning van de oorlogseconomie. Een belang waarvan de Britten en later ook de Amerikanen overigens ten zeerste bewust waren. De economische mobilisatie van de kolonie had voor de Congolese bevolking echter enorme gevolgen en die gevolgen zorgden op hun beurt dan weer voor conflicten in de verhoudingen tussen de verschillende pijlers van het koloniale machtsbestel.
Mooie cijfers, maar het bereiken van deze fraaie resultaten vergde wel een ware economische mobilisatie van de inlandse bevolking. Bij de opening van de Gouvernementsraad in november 1943 verwoordde Gouverneur-generaal Ryckmans het als volgt: *" Comme nous les indigènes ont travaillé pour la guerre. Ils en ont souffert plus que nous. Elle affecte la vie quotidienne jusque dans les coins les plus réculés de la brousse. Chaque homme est un mobilisé civil: dans les programmes de production chacun a sa tâche à remplir. Comme récompense rareté et cherté d'articles d'importation dont pourtant on ne peut plus se passer. (...) Services sociaux réduits au strict essentiel : médecins mobilisés, pénurie de médicaments dans les dispensaires (...) Le solde , c'est une créance sur l'avenir à laquelle la Belgique devra faire honneur"* [5]

De impact van de oorlogsinspanning liet zich natuurlijk niet overal op dezelfde wijze voelen maar in de mijnprovincie Katanga zorgde de massale inzet alleszins wel voor de nodige commotie bij de Congolese arbeidskrachten. Bovendien hield ook een politiek zwaargewicht zoals Mgr. De Hemptinne, de Apostolisch Vicaris van Katanga, geen blad voor de mond en liet ondermeer in zijn beruchte "Mémoire sur les malentendus nationaux et coloniaux" van 15 december 1943 weten wat hij van de toestand vond. De manier waarop de effort de guerre werd gevoerd leidde volgens hem er toe dat onze "koloniale plichten" op de lange baan werden geschoven wat meteen drie gevolgen had, namelijk: de achteruitgang van de inlandse situatie, een voortijdige syndicale actie en een verzwakking van de koloniale autoriteit. De Hemptinne vreesde bovendien dat door de exodus vanuit het platteland naar de steden de Congolese massa zou afdwalen van het door de missionarissen sinds jarenlang zo geduldig geëffende pad naar een op katholieke waarden gefundeerde beschaving. De Katangese prelaat roerde zich zelfs dermate dat de regering te Londen vreesde dat de uitlatingen van De Hemptinne de zaken zodanig in beroering zouden brengen dat dit voor toenemende moeilijkheden binnen de kolonie en een verstoring in de verhoudingen met de geallieerden zou zorgen. De regering verzuchtte dan ook "*dat het absoluut nodig is dat Mgr De Hemptinne zich rustig houdt.*"[6]

Maar zoals Pierre Ryckmans het in november 1943 in zijn toespraak tot de Gouvernementsraad aangaf, reikte de schaduw van de oorlog ook vaak tot in de meest afgelegen uithoeken van Congo. Ter illustratie hiervan kunnen we de getuigenis citeren van Pater Gustaaf Hulstaert die de oorlogsjaren in de Evenaarsprovincie doorbracht. Na de bezetting van Zuidoost-Azië en Nederlands Indië door de Japanners was Belgisch Congo, naast van zovele andere grondstoffen, voor de geallieerden nu ook de hoofdleverancier van rubbergeworden. Hulstaert getuigt:

" Toen de opdracht vanwege de Belgische regering in Londen doorgegeven werd aan de inheemse bevolking ging er een vloed van schrik en afschuw door het evenarswoud. (...) De ergerlijke misbruiken van die oude tijden waarvan de verhalen melding maakten en die ook in de geschriften der pioniers niet ontbreken , zijn wel achterwege gebleven. Maar in het psychisme van de bevolking bleef de bedreiging groeien tot een schrikbeeld waarvan de verwezelijking weliswaar achterwege bleef , maar die toch doorwerkte telkens men zijn vracht moest inleveren en de nodige aantekening moest laten maken op de controlepapieren bij de gewestelijke overheid."
Zoals steeds waren het diegenen van het koloniale overheidsapparaat die het dichtst bij de bevolking stonden die met de realiteit moesten afrekenen. Hulstaert vertelt verder: *"Van de werkelijke toestand gaf de administratie zich geen rekenschap. (...) Wel voelden de lagere plaatselijke beamten de innerlijke weerstand der bevolking en menigeen onder hen was er ongelukkig mee. Maar wat konden gewestbeheerders en hun agenten anders doen dan gehoorzamen en zo min mogelijk gerucht geven aan de feitelijke moeilijkheden. "*[7]

Het mag dus duidelijk zijn dat de grote betekenis van de Belgische kolonie voor de overwinning van de geallieerden zich niet enkel beperkte tot de meer beroemde uraniumleveringen uit de mijn van Shinkolobwe. Belgisch Congo was na verloop van tijd zowat de hofleverancier geworden van bijna alle voor de oorlogseconomie belangrijke grondstoffen. De door de omstandigheden gedwongen handhaving van deze status en de daarmee samengaande krachtinspanning die dit van de inlandse bevolking vergde had een grote impact op de verhoudingen tussen de kolonisator en de Congolese massa. Zo kwamen er bijvoorbeeld stakingen en rellen in Katanga bij de UMHK (1941 en 1944) en in de goudmijnen van Kilo-Moto. Zelfs nog in 1945 was er te Matadi oproer en staking. In La Revue Colonial Belge van 15 december 1945 bericht hierover als volgt: *"Il ya eu des grèves parmi les indigènes au Congo. Des grèves qui ont provoqué de graves incidents. Le 26 november dernier, des grevistes indigènes se rassemblent près de Matadi, au pont du Ravin Léopold pour empêcher leurs camarades de se rendre au travail; Ces meneurs sont armés de machettes, de bâtons, de lances, de tubes en acier. Au cours de la même journée ils essayent de gagner Ango-Ango et Kinkandaet occupent le camp de la Petrocongo. Mais les troupes de la 13e Batterie les arrêtent. (...) Après les sommations réglementaires la troupe ouvrit la feu : 7 tués et 16 blessés parmi les fauteurs de troubles. Le calme revint et, dans la nuit du 27 au 28 la voie ferrée fut remise en état, le trafic reprit et les troupes de renfort campèrent dans Matadi et les environs. Depuis lors le calme est entièrement rétabli."*

Het is uiteraard onmogelijk om in het bestek van één artikel alle facetten van de "effort de guerre" te bespreken en te ontleden. Bovenstaande uiteenzetting wil enkel de cruciale rol die de kolonie in de bange oorlogsjaren van 1940 tot 1945 heeft gespeeld in herinnering brengen. Men kan zich echter afvragen of de bevolking in België zich wel ooit gerealiseerd heeft wat zij tot zelfs in de naoorlogse jaren aan de kolonie te danken had en aan welke interne moeilijkheden er tijdens de oorlog in Congo het hoofd moest worden geboden. Dankzij Congo kwam België immers zonder schulden ten opzichte van de geallieerden uit de oorlog. Sterker nog, België kon zelfs leningen toestaan aan de Britten. Het Ministerie van Koloniën raamde de bijdrage van Belgisch Congo aan de geallieerde overwinning op zo maar eventjes 4 miljard BEF. Qui dit mieu?!

Eddy MERVEILLIE

Jaar 2014 ... 55 jaar geleden: de Hutu-revolutie in Rwanda!

Nog maar weinigen onder ons hebben dat mee beleefd en kunnen erover vertellen.
Daarom is het uitzonderlijk, dat naar mijn weten, onze zeer actieve Vriendenkring, De Mohikaan, niet minder dan drie leden telt die toen, november 1959 op de bres en in de vuurlijn stonden om die revolutie, plotse uitbraak van geweld en rassenhaat, in bedwang te houden en in goede banen te leiden. Maar ook dokter VanWassenhove die ons vorig jaar verliet, was toen in Ruanda aan het werk, verzorgde meerdere slachtoffers en schreef erover.
Voor onze leden wil ik dat hier even en in het kort vertellen.
Vooreerst echter, en voor het goed begrijpen van de geldende omstandigheden, wil ik de politieke voorgeschiedenis in herinnering brengen.

Vluchtig overzicht van de politieke evolutie in Ruanda
België had, na de glorierijke veldtocht in "Deutsch Ost Afrika", bekroond met de eindoverwinning van september 1916 in Tabora, van de Volkerenbond mandaat gekregen over beide koninkrijken Ruanda en Burundi, deelstaten van de Duitse kolonie. Met de opdracht deze landen geleidelijk naar de democratie en onafhankelijkheid te brengen. Het was, zoals men toen placht te zeggen: « **Une mission sacrée de civilisation** ». Met het oog daarop paste ons land er de « Indirect Rule » toe. Dat hield in dat we de bestaande organisatie bleven erkennen in zoverre deze niet in strijd was met de moderne opvattingen van democratisch beheer. Dus werden de instellingen en overheden, waaronder in de eerste plaats de Mwami maar ook zijn bestuursapparaat waartoe behoorden de door hem benoemde rechters, provincie-hoofden en onder-hoofden (sous-chefs) principieel in hun ambt en positie erkend en behouden.

Deze « Indirect Rule » maakte het mogelijk de heersende Tutsi klasse aan de leiding te laten en toch geleidelijk de meeste misbruiken en uitbuiting van de massa tegen te gaan. 85% van de bevolking waren Hutu, eenvoudige boeren, tegen 14% Tutsi, de heersers. .
Het dekreet van 14 juli 1952 bracht een belangrijke verbetering en meer democratie doordat de Tutsi-kaders nu werden « bijgestaan » door verkozen raadsleden. Dat werd door de Tutsi-leiding aangevoeld, terecht, als een indijken van hun tot nog onbetwiste almacht en de misbruiken die hieruit sproten. Dat werd de Belgische administratie kwalijk genomen. Maar de opkomende Hutu-elite voelde zich aangemoedigd en kwam geleidelijk in opstand tegen de misbruiken van de Tutsi overheid. Daardoor beseften dezen, de Mwami op kop, dat ze zo snel mogelijk naar de onafhankelijkheid moesten manoeuvreren voor het te laat was. Ze vonden daarin steun bij de UNO en de Voogdij-raad waar toen een uitgesproken anti-kolonisatie mentaliteit en activisme heersten (zie de Bandoung strekking).

Door de Voogdij begrepen en aangemoedigd durfden enkele Hutu-leiders dan de verzuchtingen van de massa naar voren brengen in het « Manifeste des Bahutu » van 24 maart 1957. Dit was gematigd maar werd toch door de Mwami en zijn Conseil Supérieiur du Pays (CSP) verworpen. Van toen gingen beide strekkingen zich volop organiseren en onderling bestrijden. Wij, Voogdij-ambtenaren, stonden eerder aan de zijde van de massa die gelijkberechtiging vroeg en rechtvaardigheid in de rechtspraak, de grondverdeling en het eigendomsrecht. Dat werd afgeschoten, met akkoord van de Mwami, door de Hoge Landsraad (CSP) op één Hutu na uitsluitend bestaand uit Tutsi.

Van toen af gingen de verscheidene strekkingen zich organiseren en dat leidde tot het ontstaan van de politieke partijen. Dus interne strijd waarin echter de Tutsi, geboren intriganten, de overhand

behielden. De Mwami, gesteund door een aantal vooraanstaande Tutsi zal geleidelijk tegen de Voogdij in opstand komen.
Bij zijn plots overlijden 26 juli 1959 lieten de Tutsi-extremisten blijken dat ze de situatie beheersten. Gewiekste politiekers als ze waren, slaagden ze erin hun kandidaat, de onervaren 24 - jarige Ndahindurwa als Mwami aan de Vice-Gouverneur Generaal Harroy en de Hutu-leiders op te dringen. Onder de heersersnaam Kigeri V (gewild de naam van een strijdlustige vorst), liet de nieuwe koning zeer vlug blijken dat hij volledig onder de invloed stond van de meest radicale Tutsi-aanhang en weigerde ieder voorstel tot democratisering en verbetering van de moeilijke levensomstandigheden van de massa. Dat bracht de enkele Hutu leiders, bewust dat ze hun leven riskeerden, ertoe zich beter te organiseren en de massa, nog steeds in de ban van de Mwami-cultus, te bewerken en bewust te maken van hun ondergeschikte status. Hoop op verbetering en vooruitgang werd aldus aangewakkerd.

De overmoedige Tutsi-leiders van de Unar (Union Nationale Ruandaise) gingen dan snel over tot aanslagen en intimidatie van die leiders, vooral in het gewest Gitarama, waar de leider van de Parmehutu, Grégoire Kayibanda, zijn vestiging had. Hierin speelden de Swahili (gearabiseerde handelaars) van de handelscentra Gitarama en Gacyarubwenge actief mee; ze intimideerden en mishandelden de Hutu-handelaars of propagandisten.
In die gespannen toestand, en mee om de Hutu-opstanding in de kiem te smoren, stak dan de Unar, overmoedig, het vuur aan het lont door Dominique Mbonyemutwa, een van de zeer weinige Hutu-souschefs en vertrouweling van président Kayibanda, op 1 november 1959 (U ziet, alles ging zeer snel) te laten aftroeven en te intimideren. In zijn « stronghold » ging het gerucht dat hij vermoord werd.

Dit incident bracht een hevige reactie teweeg in en rond Gitarama. De bananen- en koffieaanplanting van het lokaal provincie-hoofd Haguma, een door mij gewaardeerd en « Elite » gekwoteerd Tutsi, werd vernietigd. Dat werd later «La Toussaint Ruandaise» genoemd. De aldus ontstoken brand verspreidde zich als een strovuur.
Drie november, in Mahemba, hoofdkwartier van Mbonyemutwa, hoog in de bergen van de provincie Ndiza gelegen, vergaderden zijn aanhangers en gingen in bende aan het provincie-hoofd Gashagaza rekenschap vragen over die aanval op hun leider en of het waar was dat hij vermoord werd. Met misprijzen ontvangen door enkele hooggeplaatste Tutsi, die hen uitdaagden en schamper vroegen » **hoe zij, minderwaardige Hutu, rekening durfden vragen aan de Tutsi van oudsher hun heer en meester** ». Daarbij deed sous-chef Nkusi een uitdagende krijgersdans. De vernederde protestanten, waarschijnlijk door drank aangemoedigd en opgehitst, sloegen dan toe, bekogelden met stenen de tegenstanders en vielen de woning binnen. Het werd een ongelijke strijd en daarbij vielen twee doden aan de Tutsi-zijde. Provinciehoofd Gashagaza bleef gespaard maar zijn vazallen moesten toevlucht zoeken op de katholieke missie. De plaatselijke Tutsi werden uit hun ambt en woning verdreven.

Dat was het begin van de Hutu-revolutie die zich zeer snel over de heuvels heen verspreidde. Daarop organiseerde Mwami Kigeri V en zijn entourage, de leiding van Unar, met geweld de onderdrukking van die opstand. Met moord en uitschakeling van de Hutu-leiders. Het werd aldus een burgeroorlog waarin echter de grote massa Hutu, onvoldoende bevrijd van hun minderwaardigheidscompleks, geen weerstand kon bieden tegen de getrainde Tutsi-milities. De brand sloeg over naar de nabije gewesten. De Voogdij moest ingrijpen. VGG Harroy deed beroep op kolonel Logiest. Deze slaagde in enkele weken erin orde en rust te herstellen en zou dan belast worden met de zware opdracht het land naar democratie, dus gelijkberechtiging voor de Hutu en onafhankelijkheid te voeren. Dat is weer een ander verhaal!

Eigen belevenissen.

Eind april 1959, bij het begin van mijn derde term (driejarige dienstperiode gevolgd door zes maanden herstelverlof in het moederland) werd ik, niet zoals voorzien administrateur van het pas opgerichte gewest Gitarama maar aan de Residentie in Kigali toegevoegd om Resident Preud'homme als « trouble-shooter » bij te staan. Mwami Mutara III, na zijn terugkeer uit een maandenlang verblijf in België voor de Wereldtentoonstelling in Brussel, was er tegen de Voogdij opgehitst geworden en bleek weerbarstig tegen ieder voorstel van de administratie. Dat was de reden dat de administratie versterkt werd. Daarbij werd ik ook nog benoemd om de Resident te vervangen als Rechter bij het Hof van de Mwami, opperste inlands gerecht van Rwanda.

In die hoedanigheid reisde ik op maandag twee november 1959 naar Biumba om er een grondkwestie te beslechten tussen de grote chef Rwigemera, broer van de Mwami, en enkele boeren. Bij mijn terugkeer, dinsdag 3 november, zei mijn echtgenote dat ik direct naar de Resident moest gaan. Deze, enigszins ontdaan, vertelde dat er onlusten waren uitgebroken in Gitarama, waar ik nog enkele maanden voorheen gewestbeheerder was. De dienstdoende administrateur Rheinhard was danig onder de indruk en bedlegerig met een zenuwinzinking. Daarom moest ik onmiddellijk vertrekken en de zaak in handen gaan nemen. Vooral orde en rust herstellen. Daartoe had ik volmacht en moest er blijven zolang nodig. De Resident snel informeren over toestand en feiten. Geen verdere informatie noch middelen kreeg ik toegewezen.
Zo ging dat bij de Territoriale Dienst!

Mijn valies was gauw gemaakt. Nabij Gitarama bracht ik eerst een kort bezoek aan chef Haguma van de Marangala provincie die als eerste het slachtoffer werd van de Hutu reactie tegen de Unar terreur. De chef Haguma zelf werd niet gemolesteerd maar wel zijn aanplantingen. Tegen twintig uur trad ik bij Rheinhard binnen. Zijn echtgenote, we kenden mekaar natuurlijk zeer goed, leidde mij naar zijn bed. Tijdens ons kort onderhoud vernam ik weinig. Rheinhard maakte een depressie door de onverwachte « jackerie » tegen de Tutsi-overheid waarbij de bananen- en koffieplantaties van chef Haguma werden vernietigd. Ik stelde hem gerust en zei: »Ik neem de contrôle, ga nu zien op de Missie of ik er onderdak kan vinden. Morgen zullen we zien wat er te doen valt ». Daarop ried hij me aan beroep te doen op zijn directe medewerker de onlangs toegekomen en bekwame hulpgewestbeheerder Hugo Vanneste. Met het oog daarop stapte ik naar mijn auto. Op dat moment ontmoette ik sous-chef Nyangwe van de Ndiza-provincie die me herkende. Geëmotioneerd en radeloos, kwam hij de administrateur melden dat de revolutie was losgebroken in de Ndiza. Hij smeekte dat ik illico ter plaatse zou gaan want zo stelde hij: »de hele provincie staat in vuur en vlam en de Hutu vermoorden ieder Tutsi. Er zijn vele doden » Dramatisch voegde hij eraan toe: »Les autorités éliminées, il n'y aura plus de Tutsi au Ndiza » Het was omtrent 22 uur, volle nacht en alhoewel ik de weg kende, het zou een lange tocht worden, vroeg ik hem om me te vergezellen: »in geen geval, wij zijn aan de dood ontsnapt en gaan er niet meer terug. De Blanken moeten de opstand onderdrukken, daarom zijn we naar de gewestbeheerder gekomen »

Er zat niets anders op dan direct te vertrekken alhoewel ik totaal alleen en met lege handen stond: enkel een valiesje, met wat spullen voor een kort verblijf en geen wapen - dat heb ik nooit willen dragen - geen etenswaren, en telefoon of dergelijk verbindingsmiddel kenden we niet.
Snel heb ik nog instructies gegeven dat Hugo Vanneste me moest vervoegen in Gakenke, de hoofdplaats van de Ndiza. Ook verwittigde ik het hospitaal van het nabije Kabgayi dat in de vroege morgen een arts en ambulantie zouden komen.

Zeer ongerust over wat ik er zou vinden vertrok in dan met mijn auto. Daar had ik dan het geluk, bij het uitrijden uit de Post een jeep met militaire estafette, een zestal Congolezen, onder leiding van de

jonge luitenant Roncour. Deze was akkoord me bij te staan. Ik liet mijn auto ter plaatse en vertrok met hen in die jeep. Onder weg moesten verscheidene wegversperringen - opgeworpen tegen een verwachtte Tutsi-commando en tegenaanval - uit de weg geruimd worden. Het was donkere nacht en overal zagen we in brand gestoken hutten. In Nyabikenke aangekomen werden we «verwelkomd» door verscheidene en hoofdzakelijk met machettes gewapende Hutu-opstandelingen. Ze waren ons niet vijandig gezind maar toen ik eiste dat ze moesten ophouden met hun aanslagen werd dat geweigerd. Ook weigerden ze te helpen toen ik een gekwetste Tutsi naar het dispensarium liet voeren.
Ik wilde vooral chef Gashagaza van de Ndiza vinden om, zoals ik dacht, met hem de orde te herstellen. Hij had zijn toevlucht genomen in de Missie. Daar vond ik hem in gezelschap van verscheidene Tutsi-overheden van de provincie. Zij waren opgelucht maar ontgoocheld vast te stellen dat ik niet van plan was de militairen het vuur te doen openen op hun belagers. De overste van de Missie, eveneens Tutsi, vrezend dat de belegerende Hutu zouden aanvallen en de missie in brand steken, eiste dat ik die mensen onder mijn hoede zou nemen en met hen vertrekken Hetgeen gebeurde onder gejouw van de belegerende Hutu.

Chef Gashagaza, zeer onder de indruk van wat er bij hem thuis was gebeurd en de onverwachte en uiterst hevige reactie van het volk verklaarde me toen: »Les Hutu se sont levés contre les Tutsi; la cohabitation n'est plus possible. Je ne puis rester comme chef du Ndiza. Il faudra partager le Ruanda entre Tutsi et Hutu ». De nacht is kort geweest maar gelukkig kreeg ik vroeg in de morgen versterking door Hugo Vanneste. Ook vond de afvoer van de gekwetsten naar het hospitaal in Kabgayi plaats. Ik liet Vanneste de leiding van de pacificatie want moest de Resident op de hoogte stellen van de situatie. Tegen 8 uur ging ik bij hem aankloppen in Kigali en er werd beslist dat hij de dag zelve nog zou ter plaatse komen hetgeen later gebeurde. Ik moest direct terug maar kreeg versterking van Boudewijn Eggermont, hij was nog mijn Assistent in Nyanza geweest, die samen met een peleton militairen de orde kwam herstellen;

Met ons drietjes, Blanken van de Voogdij, hebben we er heikele momenten beleefd. Inmiddels had de Mwami, daarin aangemoedigd door de Tutsi-extremisten, een leger opgeroepen om de opstand in de kiem te smoren - een traditiegetrouwe « INGABO » - en deze ging tot de aanval over vanuit en in de nabije provincie Rukoma. In tegenstelling met de Hutu, die alleen maar de Tutsi wilden verdrijven, waren deze erop ingesteld te doden. In de woning van de Mwami werden in de eerstvolgende dagen verscheidene Hutu-leiders gemarteld en zelfs terechtgesteld.
Resident Preud'homme vanaf 7 november bijgestaan door kolonel Logiest eiste dat beide partijen een einde stelden aan de aanslagen, moorden en brandstichtingen. Over het algemeen gaven de Hutu-leiders daaraan gehoor maar niet de Tutsi noch de Mwami met zijn Unar-achterban. Hij zou zelf de Hutu-revolutie in de kiem smoren aangezien de Voogdij weigerde het vuur te openen op de betogers en hun leiders uit te schakelen.
Bij het aantreden van kolonel Logiest riep Resident Preudhomme me terug uit het brandpunt van de actie, Ik gaf de leiding over aan ATAP (Eerst Aanwezend Assistent Gewestbeheerder) Eggermont.

Zie hier het allereerste document over de Hutu Revolutie:
Inmiddels, over de heuvels, de gewest- en provinciegrenzen heen sloeg de Hutu revolutie over naar de nabije gewesten, vooral Ruhengeri en Kigali.
In Gitarama moest Boudewijn Eggermont, bijgestaan door Hugo Vanneste, nu met de steun van een militair contingent onder leiding van een Belgisch officier, de pacificatie verder dirigeren. Daarbij ondervonden ze dat meestal de Hutu hun instructies en aanmaningen opvolgden. Daarentegen weigerden de Tutsi milities de wapens neer te leggen en gingen zelfs tot de tegenaanval tegen de Blanken over. Boudewijn Eggermont en Hugo Vanneste hebben dat meegemaakt. Ze hebben het er, met een groot stuk geluk, goed van af gebracht. Meer en beter dan ik kunnen ze dat vertellen.

Die donkere periode waarbij samenhorigheid en overtuiging het mogelijk maakten, in zeer moeilijke omstandigheden en zonder moderne middelen van communicatie, een zware opdracht tot goed einde te brengen heeft natuurlijk een hechte band tussen ons gesmeed. . Die houdt nog stand op heden, meer dan een halve eeuw later.

Vanaf 7 november was ik dan verbindingsofficier tussen de Resident en kolonel Logiest. Deze slaagde er in met hulp van Belgische para-commandos in enkele weken een einde te stellen aan de revolutie en de moordpartijen. Dat kon door enerzijds de Mwami en Unar te beletten hun heerschappij te herstellen en daarbij de Hutu-leiders uit te schakelen. Anderzijds door de nodige democratische hervormingen in te voeren waarbij de Hutu zeggingschap verkregen in het bestuur van hun land. **Dat zal in enkele maanden leiden tot de republiek.**

En dertig jaar later tot de génocide en de Restauratie!

Louis Jaspers

Verwoesting van een bananenaanplanting
symbool van Tutsi-rijkdom

LOUIS JASPERS
oefende diverse hoge territoriale functies uit in Rwanda van 1952 tot 1962.

foto van een afgestrafte Hutu
(november 1959)

Mwami Kigeri V voor zijn residentie in Nyanza temidden de leden van de ' Conseil Supérieur' meestal aanhangers van de traditionalistische UNAR.

Postzegels weten alles (3)

Bernard Leicher

In het begin van de vorige eeuw staat de filatelie nog in haar kinderschoenen. Postzegels dienen om post te frankeren en mogen zelfs gehalveerd worden als de gewenste waarde niet voorhanden is. Toch krijgen de wereldtentoonstellingen van 1894 (Antwerpen) en 1896 (Brussel) al een reeks. 75 jaar onafhankelijkheid wordt in 1905 gevierd met een reeks 'Leopold II' type 'met grove baard'. Ik verzin het niet!
Het aanhechten van het gigantisch Congorijk in 1908 krijgt echter geen aandacht. Soms kan het ontbreken van iets zeer veelzeggend zijn.

De eerste reeks : 30 juni 1960

Hoewel voor de kolonie volop postzegels gedrukt worden is dus voor onze inlandse posterijen de kolonie blijkbaar een blinde vlek. Het was een postzegelcatalogus die me daarvan bewust maakte. We moeten wachten tot 1960 voor de Belgische Posterijen een volwaardige reeks uitgeven. Het is dan eigenlijk al te laat, want de uitgave van 30 juni 1960 is getiteld: de onafhankelijkheid van Congo. Maar kom, ze mag tellen als een teken van goodwill zullen we maar denken.

De reeks oogt wat fleps. Timide kleuren, fotogravures. Niets bijzonders. Het moest duidelijk vooruitgaan. Achteraf is me duidelijk geworden waarom. Ook die onafhankelijkheid is er op een drafje gekomen. De onderwerpen staan stuk voor stuk symbool voor een sector: scheepvaart (vervoer), bloedtransfusie (medische zorg) herbebossing (landbouw), beeldhouwen (kunst), kogelstoten (sport), radiozender (communicatie), vriendschap en onafhankelijkheid. Het geheel moet de droom van de modelkolonie representeren die we in handen geven van de Congolezen. We missen 'arbeid' in deze reeks: mijnbouw, industrie, handel ... toch dat waar de ex-kolonie haar bevolking mee zal moeten voorthelpen ? Ook dat is, wellicht ongewild, symbolisch.

Meteen een volgende reeks : 3 augustus : luchtbrug

Dan gaat het verbazend snel. De Belgische posterijen volgen zelden de actualiteit. Een koninklijk overlijden, een troonsopvolging of een nationale steunactie kunnen eventueel op postzegels rekenen. Dat twee reeksen over de kolonie bijna binnen een maand op elkaar volgen is onuitgegeven. De aanleiding is dan ook bijzonder dramatisch. De Belgen van het thuisland ontwaken met een geweldige kater uit de

koloniale droom. Ze hebben van ver nog van bij de verwarrende gebeurtenissen in de ex-kolonie gevolgd of zien aankomen. Of dat zo was voor de politiek en meer bepaald voor de regering laat ik hier wijselijk in het midden. Oproer, en felle agressie tegen onze landgenoten ter plaatse nopen onze regering tot forse maatregelen. Troepen worden gestuurd om iedereen te ontzetten die dat wil. Dat valt niet in goede aarde bij de Congolese regering. De situatie gaat van kwaad naar erger. Blauwhelmen moeten pacificatie brengen. Katanga splitst zich af. Wat staat er nog te gebeuren? Vele kolonialen willen weg, voelen zich bedreigd. Een luchtbrug wordt ingelegd. Have en goed worden achtergelaten. De tv-beelden van toen blijven voor altijd op het netvlies plakken.

Een reeks postzegels probeert fondsen te mobiliseren om onze teruggekeerde landgenoten te helpen. Een luxevelletje moet nog meer geld in het laatje brengen. De reeks wordt gepatroneerd door het 'Nationaal Comité Congo' (sic). Want... er moet geholpen worden, dat spreekt, maar de regering heeft geen passend antwoord klaar. Nood breekt wet en hier wordt dat meelijwekkend duidelijk. Vlug wat postzegels gedrukt. Klaar? Het drama zal de natie door elkaar schudden en nog jaren nazinderen.

Toeval of niet? De merkwaardige bladzijde 111

Wat zien we links bovenaan op blz. 111 in de postzegelcatalogus van 2008? De reeks 'valschermspringen'. Als motivering werd opgegeven: Ten voordele van vaderlandslievende en culturele werken.

Het zullen valschermspringers – para's - zijn die in Congo meerdere keren de kastanjes uit het vuur halen.

Kan een bladzijde nog meer voorspellend zijn? Postzegels blijken inderdaad alles te weten.

Jonge Congolezen

Hoe hebben jonge Congolezen onze kolonisatie en dekolonisatie ervaren?

In het binnenland was de kindersterfte enorm. Ze was niet alleen te wijten aan ziekten en infecties, maar ook aan ondervoeding, waardoor baby's niet genoeg weerstand konden opbouwen. Het koloniaal bestuur dreef de productie van gezonde voeding op en liet het voorraden aanleggen om misluk-kingen van de oogst op te vangen. Het richtte een gezondheidszorg op tot in de meest afgelegen gebieden, met Belgische en Congolese medici. Bevallingen hadden thuis plaats, tenzij er complicaties waren en men de zwangere vrouw tijdig naar een dispensarium of hospitaal kon brengen.

Congo werd zoveel mogelijk onrechtstreeks bestuurd, met name via de chefferiën, die hun eigen politie en rechtbanken hadden. Duizenden beambten verbleven driekwart van hun tijd diep in het binnenland om er de werking van de chefferiën te controleren, de vonnissen van de inlandse rechtbanken na te zien, de jaarlijkse volkstelling te doen, de velden met opvoedkundige teelten te bezoeken, na te gaan of de dragers van besmettelijke ziekten zich lieten verzorgen, enz. Voor de Congolese jongeren waren beambten van gewest-, gezondheids- en anderen diensten geen vreemden.

De meeste Congolezen brachten hun kinderjaren door in hun dorp. Dat was doorgaans ook hun 'clan', want in de meeste stammen waren al de mannen van een dorp afstammelingen van dezelfde voorvader en dus bloedverwanten. Voor Congolezen is de clan hun hele wereld, de zin van hun bestaan, hun sociale zekerheid. Clanleden zijn elkaar hun hele leven onderhoudsplicht verschuldigd. Clans die tot dezelfde stam behoren hebben een eigen taal, eigen zeden en gebruiken. De meeste dorpen maakten kennis met het christendom. De kinderen konden leren lezen, schrijven en rekenen in hun dorpsschooltje, maar ook nog leven van jacht en pluk in het woud. Hun geloof in geesten en toverij bleef diep ingeworteld en is voor Europeanen moeilijk te begrijpen.

Kinderen die verder mochten studeren gingen op internaat in de missie. Weinig ouders lieten hun dochtertjes naar school gaan en al heel zelden op internaat. Scholen voor de zonen van chefs waren vrij nutteloos omdat die chefs meestal verkozen werden. Technische en medische opleiding waren goed ontwikkeld, maar algemeen secundair onderwijs was in het begin bestemd voor de vorming van priesters en beambten. Ook kunstonderwijs en vooral sport en lichamelijke opvoeding trokken de Congolese jeugd aan en droegen bij tot hun zelfbewustzijn. Veel Congolese politici kregen hun opleiding in scholen voor lichamelijke opvoeding. Jongeren die voor de Koloniale Weermacht werden gerekruteerd kregen tijdens hun zeven jaar legerdienst voortgezet lager onderwijs en leerden er een stiel of beroep, zoals chauffeur of boekhouder. Wie bevorderd werd bleef doorgaans in het leger, de anderen vonden meestal ook een goede baan. Ook jeugdbeweging trok de Congolese jongeren aan. Scouting, KAJ en Chiro werden al zeer vroeg ingebracht door missionarissen en later ook door ambtenaren. In 1955 startte Lovanium, de eerste Congolese universiteit. Congo telde in 1960 slechts een handvol Congolezen met een universitair diploma en dat hadden ze behaald in België.

Afgestudeerden zochten en vonden doorgaans een baan als klerk, leraar of verpleger in staatsdienst of in een privébedrijf, in de stad of het binnenland. Spijts hun voortdurend contact bleef er met de blanken altijd een diepe sociale kloof. Er was trouwens even diepe kloof tussen geëvolueerde en niet-geëvolueerde Congolezen. In 1955 verzocht de gouverneur generaal in een rondschrijven de ambtenaren om die sociale kloof te helpen dempen en ontmoetingen tussen blank en zwart te organiseren. Congolezen kregen steeds meer verantwoordelijkheid: priesters in de parochies, kapiteins op de schepen, kraanmannen in de havens, machinisten op de treinen, verplegers in de dispensaria, onderofficieren in het leger, meestergasten in mijnen, fabrieken en plantages. Maar ze bleven steeds ondergeschikt aan blanken die ook een veel hoger inkomen hadden.

Afgestudeerden kwamen zelden terug wonen in hun dorp van herkomst, noch zelfs in een dorp van hun stam, want ze hadden daar geen toekomst: jongeren die in hun dorp volwassen werden kregen zoals de andere mannen een veld toegewezen voor het verbouwen van verplichte teelten zoals rijst, aardnoten en katoen. In elk dorp waren er wel een smid en een paar klusjesmannen, maar ook die

kregen een veld toegewezen. Men leefde in de dorpen bovendien van jacht, pluk en visvangst. Velen hielden wat kleinvee. Zolang jongvolwassenen niet gehuwd waren gingen ze liever werken in een plantage of een andere onderneming en ze spaarden er meteen voor een bruidschat. Ze gingen wonen in het 'arbeidersdorp' van de plantage, waar ook veel gezinnen van andere stammen verbleven. Er was vaak een schooltje en een dispensarium. De kinderen hielpen mee voor koffie- of theepluk.

Zo ontvolkten stilaan de dorpen. Een pasjeswet verbood de bevolking om zonder toestemming elders dan in het eigen dorp te wonen, maar talloze gezinnen uit stammen van overal in Congo verhuisden stiekem illegaal naar de steden. De wettelijk gevestigde inwoners lieten er de nieuwkomers , veelal clan- of stamgenoten, een hutje bouwen op hun perceel. Keurige wijken werden bidonvilles. Andere nieuwkomers bezetten buiten de stad een lapje grond zonder wegenis, drinkwater of riolering. De stedelijke bevolking nam overhand toe, ook op natuurlijke wijze, want de kindersterfte was er minder erg door de nabijheid van dispensaria en hospitalen.

Het koloniaal bestuur kon de nood aan woningen, dispensaria, werkgelegenheid en scholen niet bijbenen. Er waren snel tienduizenden straatkinderen die niets omhanden hadden, rondhingen, kattenkwaad uithaalden en de stad onveilig maakten. Er werd een 'dubbele gong' ingevoerd: de ene helft liep 's morgens school, de andere 's namiddags. Dat was enkel in het lager onderwijs mogelijk, voor de tieners was het probleem uitzichtloos. Er werden 'speelpleinen' georganiseerd, maar omdat jongens een toekomst hoeven gaf men de voorkeur aan leercontracten en jongensboerderijen. Stilaan werden kinderen verstoten door hun familie, omdat hun ouders hen niet meer konden voeden of omdat ze beschuldigd werden van toverij.

Na WO-II kenden koloniale gebieden een hevig streven naar onafhankelijkheid, met onlusten en hier en daar zelfs guerrillaoorlogen. Ook in Congo was er beroering, vooral bij de jongeren. In januari 1959 braken in Kinshasa na een voetbalmatch rellen uit, die bloedig onderdrukt werden maar de aanleiding waren voor de Belgische beslissing om de macht aan de Congolezen over te dragen. Er ontstond een ware onafhankelijkheidskoorts. Veel Congolezen dachten alleen nog aan de banen en de bezittingen van de blanken die ze onder elkaar zouden verdelen. Veel blanken geraakten in paniek en verstuurden alles wat ze bezaten naar Europa. Amper enkele dagen na de onafhankelijkheid sloeg het Congolese leger aan het muiten. De blanke bevolking werd geëvacueerd, Belgische parachutisten namen de wapens op tegen Congolese militairen, UNO-blauwhelmen kwamen tussenbeide, Mobutu deed een staatgreep en nam de macht over. In een mum van tijd kwam er een totale Afrikanisatie.

Tribalisme en politieke na-ijver ontaardden in burgeroorlogen. Buurlanden begonnen met de verovering van mijngebieden. Al deze oorlogen maken nog steeds ontelbare slachtoffers en drijven honderdduizenden mensen op de vlucht. Er werden tienduizenden kindsoldaten ingelijfd, die als kanonnenvlees worden gebruikt en tot gruweldaden gedwongen om terreur te zaaien. Duizenden kinderen werden kinderen verweesd en werden straatkinderen.

Congo werd afhankelijk van ontwikkelingshulp en UNO-troepen. Corruptie viert hoogtij. Veel diensten bestaan enkel nog op papier. Ambtenaren, verplegers, leraren moeten zich door de plaatselijke bevolking laten betalen omdat ze geen loon ontvangen. De droom werd een nachtmerrie, maar het leven gaat verder, het kruipt waar het niet gaan kan en er is veel creativiteit en goede wil.

Lucien Hoerée
geboren te Oudenaarde op 20.12.1929
1952 Doctor in de rechten Universiteit Gent
1955 Assistent Gewestbeheerder in Opala,
Banalia, Ubundu en Kinshasa
1959 Hoofd Jeugddienst bij gouv. Generaal
Groepsleider FSCC Christ-Roi te Kinshasa
1960 Substituut bij parket van Kinshasa

SPECTACULAIRE VLUCHT OVER DE SLAGVELDEN VAN DE " GROTE OORLOG "

WAT IS HET PROGRAMMA ?
Karel Vervoort vliegt U met een DR 400-Robin, vierzitter (dus 3 passagiers) op kleine hoogte boven alle kerkhoven en monumenten van het ' Ijzer en Ieper ' slagveld, waarbij hij alles boeiend commentarieert.

WANNEER?
Van nu af iedere dag van de week na afspraak.(0477.45.90.26)

WAAR ?
Vertrekkend op de vliegclub van de Luchtmacht-basis,gelegen op de N8 halfweg tussen Veurne en Koksijde-bad, afrit 2 op E40 en recht tegenover HOTEL-KASTEEL ' TEN BOGAERDE'.

PRIJS: € 2,60 per minuut + € 25- per vlucht voor de Club.
Totaal voor een standaardvlucht van 1 uur is € 181- te verdelen onder de passagiers.
MEER INFO BIJ FUNGU –AIR : OF BIJ Bob Vanhee 059 -26 61 67.
Generaal b.d. Karel Vervoort is sympathiserend lid van onze Vereniging DE MOHIKAAN.

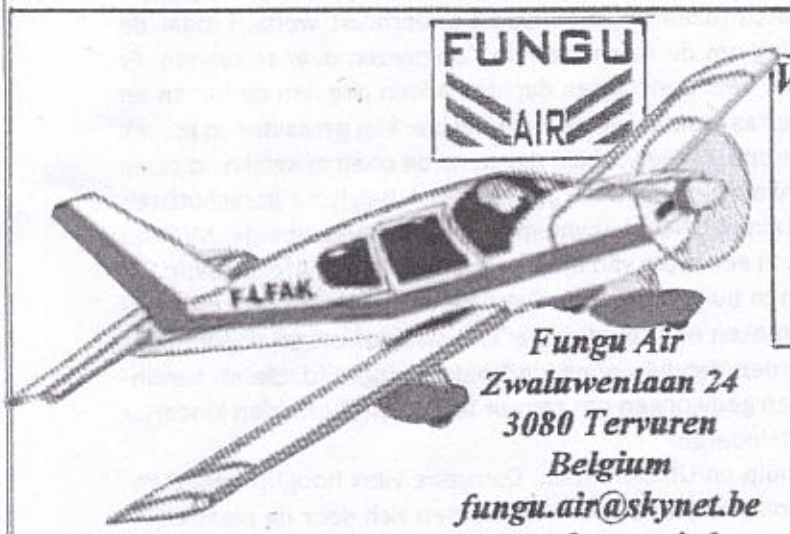

BELGIAN AEROSPACE

Fungu Air
Zwaluwenlaan 24
3080 Tervuren
Belgium
fungu.air@skynet.be
www.fungu.air.be
+32 (0)477 459026
Vat: BE 0463.262.694
Bank: 001-3180037-65

MajGen (Pilot; Rtd) Belgian Air Force
Past Director Belgian Aerospace/Flemish Aerospace Group
Expertise in Aerospace, Security, Defence, International Disaster Relief

IN FLANDERS FIELDS, THE POPPIES BLOW...
In Vlaamse velden klappen rozen open – Tussen witte kruisjes, rij op rij,
Die onze plaats hier merken, wijl in 't zwerk
De leeuweriken fluitend werken, onverhoord – Verstomd door het gebulder op de grond.

Wij zijn de Doden. Zoeven leefden wij.
Wij dronken dauw. De zon zagen wij zakken. Wij kusten en werden gekust.
Nu rusten wij in Vlaamse velden voor de Vlaamse kust.

Prof. Dr .Pieter G. J A N S S E N S

19

° Gent 18.7.1910 / + Antwerpen 13.12.2005

Professor, Kliniekhoofd, Directeur en REDDER van het Instituut Tropische Geneeskunde van 1950 tot 1976.

Het Instituut voor Tropische Geneeskunde en de grote heroriëntering na de Onafhankelijkheid van 30 juni 1960.

door Georges Timperman

Toen in 1960 Belgisch Congo onafhankelijk werd waren er zowel in België als in Congo een aantal instellingen waarvan de toekomst in vraag gesteld werd of die, uit de aard van hun functie ophielden te bestaan. In sommige milieus werden ook vragen gesteld in verband met **Het Instituut voor Tropische Geneeskunde**.

Reeds vóór de onafhankelijkheid had directer P.G. Jansens tegenover de Raad van Bestuur duidelijk gemaakt dat het om het "Tropisch" Instituut ging en dat de tropen niet beperkt zijn tot één land in Afrika of tot één continent. Prof. Jansens had bovendien enkele sterke troeven in de hand: het Instituut functioneerde niet alleen op geneesheren en vorsers met een rijke Congo-ervaring maar daar zaten enkele internationaal bekende kleppers tussen en mensen met een rijke universele ervaring. Prof. J.Rodhain werkte samen met The Rockefeller Institute of Medical Research, de Liverpool School, het Pharmacologisch Instituut van de universiteit Bonn en andere instellingen met grote faam inzake tropische geneeskunde. Bacterioloog Prof. P. Brutsaert had tijdens de oorlog zijn "congolese verlofperiode" in de VS gespendeerd en kwam terug naar Leopoldstad (Kinshasa) met niets minder dan het recept in zijn hoofd om de fabricage van.. peniciline op starten, daar kon men in België pas van dromen in die dagen. De vorige directeur Prof. A. L. Dubois had vele zendigen achter de rug naar de Verenigde Staten en Indië (voor Lepra) en Prof. P.G Janssens zelf had uitgebreide stages achter de rug in parasitologie en microbiologie in Zuid-Afrika (ook tijdens "oorlogse congolese verlofperiodes"), plus studiereizen naar Latijns-Amerika en het Midden-oosten. Hij stelde voor om met het Instituut resoluut de internationale weg op te gaan. Een bijkomend voorstel was om Malarioloog Dr.Ignace Vincke aan te werven en een speciaal departement voor Malaria op te starten. I. Vincke maakte toen reeds deel uit van het "Expert comittee for Malaria" van de Wereldgezondheidsorganisatie. Het was de man die de malaria-onderzoekswereld geschonken had waar ze jarenlang op gewacht had, namelijk een malariasoort van kleine knaagdieren die sterk pathogeen bleek voor o.m. witte muizen, het laboratoriumdier bij uitstek. Het gebruik van dit ideale schaalmodel was in de volgende decenia essentieel voor duizenden wetenschappelijke publicatie's in alle werelddelen.

In augustus 1976 gebeurde iets merkwaardigs in het kleine hospitaal van Yambuku, in he noorden van de toenmalige Zaïre (N-O van Lisala). Op korte tijd stierven meer dan de helft van de medewerkers waaronder twee missiezusters en een zwarte verpleegster. Mensen vertoonden koorts, hoofdpijn en spierpijn, bleken snel zeer ernstig ziek met allerlei inwendige bloedingen, aantasting van organen en bijkomend bloedverlies, ze stierven meestal binnen de drie weken. Geen enkele vorm van behandeling scheen resultaat te hebben en het was duidelijk dat de slachtoffers mekaar hadden besmet via direct of indirect contact. De uitbraak van een zo agressieve en onbekende ziekte, plus het overlijden van een paar vlaamse missiezusters, had als gevolg dat het nieuws daaromtrent in België grote aandacht kreeg.
Iemand had het initiatief genomen bloedstaaltjes te nemen en ze voor onderzoek op te sturen naar een drietal plaatsen. Zo ontving men in het Instituut voor Tropische Geneeskunde een kleine, gewone thermos met een paar bloedstaaltjes van een van de overleden zusters. Achteraf gezien een bijzonder onveilige manier van verzenden maar gelukkig zonder gevolgen. In het laboratorium van Bacteriologie en Virologie van prof. S. Pattyn werd een kweek opgestart en kwam men vrij snel tot de ontdekking dat het een eerder onbekend virus betrof, blijkbaar een variant van wat einde van de jaren zestig beschreven werd als Marburg-virus, na enkele sterfgevallen in Marburg en Frankfurt, West Duitsland, en in Belgrado, Joegoslavië. Tot dezelfde conclusie kwam men in Amerika in het Center for Disease Control in Atlanta.
Een jonge assistent van prof. Pattyn die bijzondere aandacht had voor de infectieziekte was Dr. Peter Piot. Door de alarmerende berichten uit Zaïre over de uitbraak van een duidelijk zeer gevaarlijk virus en het isoleren daarvan in Antwerpen en Atlanta, besloot de Wereld Gezondheidsorganisatie tot het sturen van een internationale commissie naar Yambuku voor verder onderzoek. Peter Piot was een van de vrijwilligers van het ITG voor deelname aan deze moeilijke onderneming.
Medewerkers van het Instituut zijn dus mede ontdekker van dit nieuwe virus dat **Ebola** werd genoemd naar het riviertje dat door Yambuku stroomt. Het zijn vooral Peter Piot en zijn collega Guido van der Groen die zich als jonge vorsers echt zijn gaan focussen op het probleem van deze bijzonder gevaarlijke ziekte.
Na een paar jaar kregen ze de zekerheid kregen dat het Ebola- of Marburgvirus evenwel nooit tot een grootschalige epidemie zou leiden. De virussen gaan zo verschrikkelijk hard te keer en doden hun slachtoffers binnen zo korte termijn dat de verspreiding, zeker in ruraal gebied, lokaal beperkt blijft. Iedere opflakkering van Ebola- of marburgvirus blijft spectaculair en dodelijk maar beperkt in tijd en omvang. Snelle diagnose en directe maatregelen blijven uiteraard een grote rol spelen.
De grote verdienste van Peter Piot en Guido van der Groen is het feit dat hun belangstelling voor infectieziekten alvast niet beperkt bleef tot dat ene ophefmakende virus. Begin de jaren tachtig werd hun aandacht getrokken door een nieuwe onbekende virusinfectie. Ze werd voor het eerst beschreven bij mannelijke homoseksuelen en bij druggebruikers. Het betrof een langzaam dodende aandoening die het immuunstelsel aantaste en **AIDS** (acquired immune deficiency syndrome) werd genoemd. Er werd een mogelijk verband gelegd met een "Afrikaanse" oorsprong. Dat wordt bevestigd als een paar jaar later door P. Piot, H. Taelman en Amerikaanse medewerkers 38 gevallen in Kinshasa zelf, met evenveel vrouwen als mannen, worden gedetecteerd. Kort daarop werden de eerste eigen gevallen van AIDS bij mannelijke homoseksuelen in België vastgesteld.
Wat daarna volgde is het begin van een wereldomvattende oorlog tegen wat nu bekend staat als **HIV** (humaan immunodeficiëntievirus), AIDS is daarvan in feite de gevorderde toestand. Peter Piot had vlug door welke catastrofale gevolgen de nieuwe epidemie zou hebben. Zijn kordaat pionnierswerk maakte hem weldra tot co-directeur van het Global Programme on AIDS van de WGO en later was hij oprichter en eerste directeur van **UN-AIDS**. Wat begonnen was in zijn eigen departemant van het ITG eindigde in een belangrijk departement van de UNO. In 1994 werd hij trouwens assistent secretaris-generaal van de Verenigde Naties.

De rol die het ITG in de tweede helft van vorige eeuw heeft gespeeld op het vlak van tropische en minder tropische geneeskunde, is niet zomaar een bijrolletje:

Een ultieme erkenning van een vorser is dat een nieuwe species van een dier, insect, parasiet of bacterie door zijn geachte collega's naar hem wordt genoemd. Welnu er bestaat een *Histoplasma duboissi*, een *Plasmodium rodhaini* en een *Babesia rodhaini*. Naar de opvolger van Rodhain, prof. Jadin, werd een vrijlevende amoebe genoemd, *Naegleria jadini*. Naar Prof. Vincke werd een volledige sub-familie van malariaparasieten vernoemd nl. de "*Vinckeia*"! Die vorm van eerbetoon bewijst hoe hoog de toenmalige ITG-wetenschappers werden ingeschat. Er waren in die overgangsperiode van 1960 trouwens nog meer verdienstelijke vorsers werkzaam in het Instituut.

Hoe dan ook, de Raad van Bestuur raakte snel overtuigd van de toekomstmogelijkheden. De dienstverlening tegenover reizigers en personen afkomstig uit tropische of sub-tropische landen werd vanzelf breder en breder, maar de bestuursleden wilden vooral dat de focus meer gelegd werd op wetenschappelijk onderzoek. Terzelfdertijd diende het onderwijs zich te richten op een bredere context. Grote veranderingen zijn een gelegenheid om nieuwe gezichtspunten aan bod te laten komen en daar heeft de dynamische directeur P.G. Janssens perfect gebruik van gemaakt. Bovendien richtte hij, samen met enkele vrienden, privé-stichtingen op als Medicus Mundi en het Fonds Médical Tropical (Fometro) waardoor buitenlandse studenten van het Instituut studiebeurzen konden krijgen.
De nieuwe strategische aanpak focuste beklemtoonde vooral de eigenheid van het Instituut: het onderzoek en het doceren van wetenschappelijke specialisaties die aan de universiteiten niet bestonden of slechts zeer beperkt aan bod kwamen.

Ook het inrichten van een speciale eenheid rond Ignace Vincke bleek een succes, reeds in october 1960 werd gestart met een speciale cursus paludologie (malaria) toegespitst op het uitroeien van de ziekte en bedoeld voor reeds afgestudeerden. De eradicatieproblematiek speelde in op een toenmalige prioriteit van de Wereldgezondheidsorganisatie. In 1963, op het zevende "Congres Mondial de Médicine Tropicale" in Rio de Janeiro, werd aan Prof. I. Vincke het Eremetaal Carlos Chagas voor Tropische Geneeskunde toegekend. Het jaar daarop had het jaarlijks symposium in het ITG de malaria als onderwerp, en daar deelde de Engelse grootmeester van deze wereldwijde ziekte, P.C.C. Garnham, mee, dat in de nieuwe taxonomie van de malariaparasieten een sub-groep van de plasmodia de naam "*Vinckeia*" werd toegekend.

Andere toenmalige departementen van het ITG verwierven eveneens internationale bekendheid; prof. R Vanbreuseghem met mycologie (schimmelziekten), Prof. J. Jadin met de gevaarlijke vrijlevende Amoeben (In Antwerpen stierven in 1970 drie kinderen na een zwembadinfectie met deze "hersenetende" amoebe), prof. Fain met onchocercose (rivierblindheid) en insectenkunde, prof. P. Gigase met weefselonderzoek, prof S. Pattyn met Lepra, prof. Van Riel met spirochetose, prof. J. Mortelmans met tropische diergeneeskunde om de voornaamste te noemen. Ook de door P.G. Jansens opgerichte eenheid voor Serologie zou weldra een cruciale rol gaan spelen in de diagnose van Trypanosomiase (slaapziekte).
Vorsers waren in die jaren nog niet in de ongelukkige situatie beland dat ze zelf op zoek moesten naar financiering voor hun activiteiten en dat ze zich nog konden toeleggen op fundamenteel onderzoek.
Halfweg de jaren zeventig kwamen meer en meer de jonge assistenten aan bod, ze hadden geen levenslange loopbaan in Afrika achter de rug, hun praktische tropenervaring deden ze op door zendingen van beperkte duur maar ze konden steunen op de resultaten waarmee hun leermeesters succesrijk waren geweest. Bovendien ontwikkelden ze nieuwe werkmethodes, de communicatiemogelijkheden en versnelde toename van internationale kennisgeving maakte het zinloos dat een vorser geïsoleerd in zijn eigen labo dingen uitzocht waarmee anderen in diverse landen ook bezig waren, het was duidelijk dat degelijke resultaten alleen konden behaald worden door samenwerking over de grenzen heen, en door continue contacten met de tropische gebieden waar de gezondheidsproblemen zich stelden.

Hoe langzaam zou het malaria-onderzoek verlopen zijn zonder het schaalmodel van Ignace vincke? Hoe veel meer "spookdorpen" zou centraal Afrika hebben gekend zonder de serologische tests voor slaapziekte? En vooral, hoeveel catastrofischer zou de wereldwijde epidemie van AIDS zijn geweest zonder de "nagels met koppen" van Peter Piot?

Naast die grote lijnen van het wetenschappelijk werk in het Instituut zijn er talrijke andere lijnen die absoluut belangrijk zijn te noemen, te veel om allemaal op te sommen en te evalueren. Ik doe ongetwijfeld vorsers onrecht aan door hun werk niet te vermelden maar het is onmogelijk dat allemaal in een paar pagina's duidelijk te maken.
Naar het einde van vorige eeuw toe zijn grondige statutaire wijzigingen ingevoerd die het ITG op de sporen van het nieuwe millenium dienden te zetten en aanleiding gaven tot vernieuwde aanpak van onderzoek, onderricht en internationale samenwerking. Hervormingen die in staat zouden moeten zijn om de internationale reputatie van het Instituut verder te zetten.

Laat mij de tekorten in dit onvolledig overzicht enigszins compenseren door te verwijzen naar een paar goede bronnen van bijkomende informatie.
Wie beter kennis wil maken van alle aspecten van de activiteiten in het ITG zal beslist zijn gading vonden in de complete geschiedenis van het Instituut: "**Een Brug tussen twee Werelden**" door Roland Baetens, en te vinden op http://www.itg.be/internet/geschiedenis/index.html
Wie geïnteresseerd is in het fameuze schaalmodel voor malaria-onderzoek en de studies daaromtrent in ons eigen Vlaanderen (tenslotte waren onze voormalige "polderkoortsen" ook malaria..), kan terecht op http://home.scarlet.be/malaria/
Wie van Peter Piot zelf wil vernemen wat ons nog te wachten staat moet beslist zijn visionnair boek lezen: "**Geen Tijd te Verliezen**", Een uitgave Lannoo, te vinden op:
http://www.lannoo.be/peter-piot
Daarnaast is uiteraard ook de bibliotheek van het ITG zelf, waar de vele duizenden wetenschappelijke publicaties van alle medewerkers terug te vinden zijn.
De algemene website van het Instituut is: http://www.itg.be/itg/GeneralSite/Default.aspx?WPID=513&L=N De Bibiotheek op: http://www.itg.be/itg/GeneralSite/Default.aspx?WPID=50&MIID=666&L=N

Dr. Peter Piot in een gezellig onderhoud met twee wereldleiders

RWANDA - 6/7 APRIL1994 – 20 JAAR LATER

Willy ALENUS

Twintig jaar na de gruwelijke feiten moet het moment gekomen zijn om hier een overzicht weer te geven van de media- berichtgeving ter zake het dossier"Rwanda-april-1994-KAGAME-rechter BRUGUIÈRE, - sedert 4 februari 2014 loopt in Parijs een Assisenproces, - NIET tegen president KAGAME maar, integendeel, tegen één van zijn vijanden" (LE MONDE, Parijs, 4 februari 2014).

(1) Op 31 januari 2004 kopte het Belang van Limburg, = "Het Franse onderzoek is de nagel in de doodskist van de Rwandese president KAGAME" ("Franse rechter BRUGUIÈRE rondt onderzoek aanslag in Rwanda af."). De tekst van dit 46 pp. lange document staat op het wereldwijde web. Maar van ons kan ook een digitale kopie worden bekomen. Van het verloop en van de mogelijke afloop van dit "proces" is ons niets bekend.

Wat betreft deze Franse rechter verduidelijkt Wikipedia vandaag het volgende,- de Nederlandse vertaling is van uw redacteur,-

-"Zijn omstreden verslag aangaande de moord, op 6 april 1994, van de toenmalige Rwandese president Juvénal HABYARIMANA en diens collega president Cyprien NTARYAMIRA van Burundi, werd publiek gemaakt op 17 november 2006. BRUGUIÈRE beschuldigde Paul KAGAME, de zittende president van Rwanda en de voorzitter van het RPF, het Rwandese Patriottische Front. De onderzoeksrechter stelde dat KAGAMA opzettelijk (wetens en willens) HABYARIMANA had doen verongelukken om de volkenmoord uit te lokken van zijn eigen etnische groep (Tutsi), ten einde op een cynische (sic) manier de macht te grijpen. BRUGUIÈRE's stelling was en is zeer omstreden en werd bekritiseerd, nl. door *Le Figaro*, *Libération* en andere kranten. Zijn navorsingen zijn gebaseerd op twee bronnen, - op ene van ene Abdoel RUZIBZA, een voormalig lid van het RPF, die in ballingschap leeft en op de getuigenis van Paul BARRIL, die in de "wiretap"-afdeling van François MITTERRAND, in het presidentieel l'*Elysée* heeft gewerkt en die een obscure rol heeft gespeeld in Rwanda, nog vóór 1994. *Le Figaro* onderstreepte de internationale dimensie van de getuige en zijn banden met andere netwerken en verwees naar justitiële collega's van BRUGUIÈRE, die hem bekritiseren "omdat hij voorrang geeft (gaf) aan de *raison d'Etat* en niet aan de wet." ("over the law").

2) Op 11 maart 2004 kopte Het Belang van Limburg, = "Spoor (van de misdaad) leidt onweerlegbaar (sic) naar de Rwandese president". Vandaag,10 jaar later kunnen wij alleen maar constateren dat Frankrijk in juni 2012 op spectaculaire wijze bakzeil heeft gehaald. Middelerwijl zijn o.a. de diplomatieke betrekkingen

tussen Parijs en Kigali al eens verbroken geweest. En Rwanda is lid van de "Commonwealth of Nations" en in Kigali zit een Britse "High commissioner" (in de plaats van de traditionele ambassadeur). Men herleze Tanguy BERTHEMET in LE FIGARO van 2/3 juni 2012 en Willy ALENUS ("Dix commandos vont mourir"), in het tijdschrift van de Koninklijke Kring Oud- Officieren Afrikaanse Veldtochten (9 juli 2013). De tien families van de tien Commando's van Flawinne hebben elk een exemplaar gekregen van onze dissertatie. Aalmoezenier van het bataljon, = Padre Michel QUERTEMONT, bezorgde ons de adressen, bedankte en sprak lof.

3) Op 4 februari 2014 kopte LE MONDE, –"Génocide rwandais un premier procès en France en 2014", middelerwijl is dat proces van stapel gelopen. Inhoud en draagwijdte van het artikel in LE MONDE spreken voor zichzelf. Een digitale kopie kan bij deze auteur worden bekomen.

4) Het zal de lezer dan ook niet verwonderen dat wij op 5 februari 2014 vroeg zijn opgestaan om op de radio het "overzicht van de binnenlandse pers" niet te missen. Groot was onze ontgoocheling bij het lezen van het ter zake dienende *press release,* d.i. NIET van onze journalisten, niet van onze Rwanda- kenners, maar van de per definitie asexuele nieuwsagentschappen, hier *in casu* DPA (Deutsche Presse-Agentur), AFP (Agence France Presse) en AP (Associated Press).

Ook de bloedverwanten van "onze jongens", de Flawinne- martelaren van Kigali, zullen er moeten mee leren leven dat een deel van de moederlandse pers alleen maar belangstelling heeft, wanneer er wordt gezocht naar de door de pers reeds gedoodverfde moordenaar, in dit geval zo een achttien jaar lang (1994 – 2012).

Maar waarom de Vlaamse experts, journalisten en publicisten kennelijk de basis-bibliografie niet hebben gelezen, waaronder "Shake hands with the devil" van generaal Roméo DALLAIRE, zal waarschijnlijk voor eeuwig een raadsel blijven.

CITAAT,-"En ook wij zijn het eens met het ONGELOOF van brigade- generaal Roméo DALLAIRE, wanneer Franse elite parachutisten van Frankrijk terug komen naar Rwanda, TIEN weken (6 april - 22 juni 1994) na de start van de volkenmoord, alleen maar om hem schaamteloos mede te delen dat zij gekomen waren om "oude vrienden" te redden."(Prof. Samantha POWER, 26 september 2004, cfr. Roméo DALLAIRE, "Shake hands with the DEVIL!", p. xii).

En we waren die "old friends" van de Fransen ? Antwoord, - BAGOSORA, de Interahamwe, "la garde présidentielle", de moordenaars die o.a. de jongens van Flawinne hebben gefolterd, verminkt en gelyncht!, = in één woord , de DUIVEL in mensengedaante. Het Russische gezegde is ook hier van toepassing, - "De duivel slaapt nooit."

2014	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
AFAC (Association des anciens fonctionnaires et agents du Congo : 02 511 02 63				?			
AFRIKAGETUIGENISSEN : g.bosteels@skynet.be				?			
AKIMA (Amicale des anciens du Kivu, du Maniema et d'Albertville) : 02 375 12.42				?			
AMI-FP-VRIEND Limburg – Hasselt				6-E			
AMI-FP-VRIEND Namur				?			
AMI-FP-VRIEND West-Vlaanderen : 050 31 14 99	4-Q	2-F	8-Q	6-E	1-F	5-F	3-T
AMIS DU CONGO-ZAÏRE	14						
ANCIENS DE MANONO 02 653 20 15				?			
ANCIENS DE TSHIKAPA-MBUJI-MAYI				?			
ANCIENS DU KATANGA Liège : 0473 52 84 68			31-J				
AP RF KDL (Amicale des pensionnés des réseaux ferroviaires Katanga-Dilolo-Léopoldv				?			
ARAAOM (Assoc. royale des anciens d'Afrique et d'outre-mer de Liège) : 04 867 41 94				28-L	23-E		14-D
ARR64 (Amicale des rescapés de la rébellion de 64) : 0494 47 64 27							
ASAOM (Amicale spadoise des anciens d'outre-mer de Spa) : 0477 75 61 49	29-E			28-L			
BOMATRACIENS ((Les Bomatraciens et les amis du Bas-Fleuve) 02 772 02 11 - muka				?			
CONGORUDI (Association royaledes anciens du Congo belge et du Ruanda-Urundi) : (					26-B		
CRAA (Cercle royal africain des Ardennes de Vielsalm) : 080 21 40 86	15-E						6-D
CRAOCA (Cercle royal des anciens officiers des campagnes d'Afrique) : 0494 60 25 65				?			
CRNAA (Cercle royal namurois des Anciens d'Afrique) : 061 260 069				?			
EBENE (Les Bomatraciens et les amis du Bas-Fleune) : 02 772 02 11				?			
FRATERNITE BELGO-CONGOLAISE m.faeles@live.fr							
IMJ (Anciennes de l'institut Marie-José) : 02 644 96 84				?			
KKVL (Koninkelijke koloniale vereniging van Limburg) : 011 22 16 09							
MAN (Musée africain de Namur) 081 23 13 83 - info@museeafricain.be				?			
MDC (Mémoires du Congo et du Ruanda-Urundi) : 02 649 98 4811	10-K				14-K	18-K	9-K
MOHIKAAN (DE) (Vriendenkring West-Vlaanderen) 059 26 61 67 - bobliv@skynet.be	25v	23r	24f	7j	13e	10r	13b
MUTOTO de BUKAVU : 084 31 46 30	1-B						
NIAMBO : 02 375 27 31			23-V	13-R			
N'DUKUS : 02 346 03 31 - 02 251 18 47 - 02 652 58 33		5-Q			P		
REÜNIE CONGO-ZAÏREVRIENDEN : 09 220 69 93			24-J				
SIMBA (Société d'initiatives montoises des Belges d'Afrique : 0475 42 25 29				?			
URCB (Union royale des Congolais de Belgique)				?			
UROME (Union royale belge pour les pays d'outre-mer) : www.urome.be				?			
VÍS PALETOTS (Association du personnel d'Afrique de l'UMHK) : 02 354 83 31				?			

WIJ ZIJN NIET ALLEEN...

CODES : **A** = assemblée générale. **B** = moambe. **C** = choucroute. **D** = bonana. **E** = journée du souvenir. **F** = gastronomie. **G** = cocktail. **H** = fête de la rentrée. **J** = rencontre annuelle. **K** = projections. **L** = déjeuner d'automne. **M** = déjeuner de printemps. **N** = fête anniversaire. **P** = visite culturelle. **Q** = excursion ludique. **R** = excursion culturelle. **S** = activité sportive. **T** = fête des enfants. **U** = réception. **V** = barbecue. **W** = déjeuner. Contact: 0496 20 25 70

De asbl 'MEMOIRES DU CONGO'nam in het laatste ledenblad een schitterend initiatief nml. het publiceren van een globaal jaaroverzicht van alle koloniaal verbonden activiteiten verspreid over gans het land.
Opvallend is dat van de 34 resterende Amicales of Vriendenkringen juist de helft,zegge 17 (met ?)blijkbaar geen enkele aktiviteit hebben...
OF ZIJN WE VERKEERD? In dit geval vragen we wie ons helpen kan de lijst met de gepaste gegevens aan te vullen. (Info: MdC 071/33 43 73)

Einde juni start het LUSTRUMJAAR van de Mohikanen.Wat komt er nog?

1)op 25juni:onze jaarlijkse 'Dipenda-BBQ met tuinfeest.
2)op 23juli:dagreis met bus of autos naar de musea en slagvelden 1914-18
3)op zondag 25 aug; Oost-Vlaanderen (Gisèle DeWeireld nodigt uit...
4)op 7sept:het jaarlijks 'BANDFEEST'van de WittePaters te Varsenare.
5)op 13okt:herinneringsdag Kisangani 1964;organisatie Para Eddy Hoet.
6)op 10nov:bezoek (trein) Congo-Expo Diest of Congomueum Namen.
7)op 13dec:jaarlijks Mohikanen kerstfeest(met Moambe) in Oostende.

DITJES en DATJES... WEETJES en WATJES...

Op 30 juni ek. vieren de Mohikanen hun eerste lustrum... maar de Koninklijke koloniale vereniging van Limburg viert op 20 juni as.haar 80e verjaardag, en dat met de volledige steun van de Stad HASSELT, - iets waarvan wij in Oostende slechts kunnen dromen.
Wij feliciteren van harte Voorzitter Frans Jorissen en zijn Bestuur voor deze 16 volgehouden lustra.

VOKDO staat voor "Vriendenkring Oud Kolonialen van Diest en Omstreken en bestaat ook reeds 27 jaar (die Limburgers toch !!!). Ze zitten niet stil en denken niet aan uitsterven.
Dat alles dank zij de dynamische Voorzitster Alice COPS die op 10 november 2014 een expo inricht waar wij in groep naar toe trekken.

De Spiritijn-Missionarissen van Nijvel (info 03/ 481. 80.32) nodigen alle anciens van de Maniema uit op de Kogolo Herdenking van 7 juni bij het Memorial van Gentinnes.
Hun Missie- tijdschrift " De Postiljon " houdt op te bestaan.

Ons Mohikaan ledenblad wordt verstuurd op 500 exemplaren: 360 effectieve leden en 140 voor de Missionarissen " ten velde " ook buiten Congo, alle ex-missionerende congregaties en de Westvlaamse Afrika N G O's, dat zijn er een 40tal waarvan we echter nooit resultaten vernemen.
Wie na ontvangst van Mohikaan ledenblad n° 3/2014 het lid-en abonnementsgeld NIET vereffent, wordt uit het adressen-bestand geschrapt! Dit is toch maar billijk tegenover alle BETALENDE LEDEN;

Nu het prijzen-pakkend boek " Congo een Geschiedenis" van David Van Reybrouck in het Frans werd uitgegeven, ontvingen wij heel wat negatieve commentaar.
In volgend nummer bundelen we de inhoud van ontvangen brieven met meestal terechte opmerkingen aangaande situaties die zijzelf – en de auteur niet – beleefd hebben.

Zoals op blz. 25 duidelijk opvalt, lijden de meeste koloniale verenigingen aan " sterke veroudering " die alle activiteiten lam legt. Er wordt gezocht – en wanhopig – naar opvolging bij de tweede koloniale generatie ttz. kinderen in Congo geboren en... (dit is hoopgevend) DIE GAAN NU OP PENSIOEN... en zullen een zee van tijd hebben! Wordt dat misschien de relève zoals na de 2e W.O.
Kunnen wij straks op hen rekenen om *ONZE VLAM BRANDEND TE HOUDEN ?*
Ook zij zullen als grijsaards de jongeling in het hart dragen...

(30juni 2010 'Dipenda-wake')
in TenStuyver - Oostende.

WIJ HERDENKEN...

Als je door verdriet wordt neergeslagen, en het WAAROM aan niemand kunt vragen
dan is het goed dat er zoveel lieve mensen zijn die aan je denken, en dat voelt heel fijn

Gij zijt met ons, God,
van de moederschoot af
tot in het graf.
Peer Verhoeven

†

Laten wij piëteitsvol gedenken onze

zuster Ireen
(zuster Jean-Dominique)
Irène Van Thuyne

Ze werd geboren te Waregem op 27 mei 1920,
deed professie als zuster van Liefde Jezus en Maria op 20 augustus 1945.
Ze was missiezuster in Congo van 1949 tot 1976,
was daarna dienstbaar in vele gemeenschappen van de Congregatie.
Ze ontsliep zachtjes te Eeklo op 2 maart 2014.

Zuster Ireen was een minzame zuster, stijlvol en hartelijk.
Gedurende bijna dertig jaren van haar kloosterleven was ze in Congo,
waar ze was gekend onder de naam zuster Jean-Dominique.
Ze was er op verschillende plaatsen verantwoordelijk
voor de zusters, maar ook met de leerlingen was ze begaan.
In die moeilijke tijden omvatte die zorg ook; in de weer zijn om zusters
en leerlingen van voedsel en water te voorzien.
Hierbij bleef Ireen rustig en kalm
en bij tegenslagen bleef ze 'de zuster met de eeuwige glimlach'.
Om die zorg en die vriendelijkheid werd ze sterk gewaardeerd
door allen, de leerkrachten, de inlandse geestelijkheid, de paters...

Van 1949 tot 1976 Lerares en Directrice van de meisjes Normaalschool van Mikalaye en Gemeenschaps-overste in Kananga (Kasai).

†

« Quand un jour tôt ou tard il faut qu'on disparaisse.
Quand on a plus ou moins vécu, souffert, aimé.
Il ne reste de soi que les enfants qu'on laisse.
Et le champ de l'effort où on aura semé. »
Charles de Gaulle

Christiane BOUCHEZ - BAERT, *zijn echtgenote,*
Christian BOUCHEZ, *zijn zoon,*
Michael BOUCHEZ,
Anouk BOUCHEZ, *zijn kleinkinderen,*
Cathy VAN DAMME, *de mama van zijn kleinkinderen,*
Roland en Cécile BAERT - DE BRUYN,
zijn schoonbroer en schoonzus,
zijn talrijke neven en nichten,
de families BOUCHEZ, BAERT en aanverwanten

melden u met intens verdriet het heengaan van

de heer

Théo BOUCHEZ

echtgenoot van mevrouw Christiane BAERT

Gewezen Gewestbeheerder van het voormalig Belgisch-Congo
Officier in de Leopoldsorde
Houder van meerdere eretekens en onderscheidingen

geboren te Hodimont-Verviers op 11 augustus 1919
en godvruchtig overleden te Gent op 19 januari 2014.

Walter DELTOUR

° Lauwe 1932 - + Roeselare 7 mei 2014

Hij was steunend Ere-lid van onze Vriendenkring. Van 1956 tot 1960 was hij in dienst van de BANGALA Maatschappij als Landbouwkundige (Lisala –Bumba).
In Roeselare was hij Directeur van het Agentschap Gemeentekrediet.

Wij bieden onze oprechte rouwdeelneming aan Mevrouw Deltour en Familie.

Vriendenkring DE MOHIKAAN - Oostende.

Uitnodiging op onze 5de " DIPENDA BBQ "

op woensdag 25 juni – in Feestzaal Ten Stuyver - OOSTENDE

Kom met ons eten, drinken en vrolijk zijn, want morgen reeds kunnen we op een streng dieet staan!

-vanaf 11 u. ... *Onthaal, Kennismaking en Boekenbeurs.*
-om 12 u. ... *Walking and Sitting Aperitief* in de tuin met Parelwijn,fruitsap en Sangria.
-om 13 u. ... *Gevarieerde vis en vlees barbecuefestijn met uitgebreid rauwkostbuffet*
Dessert met Koffie of thee en korte toespraken.
-om 17 u. ... Afscheidsdrink aangeboden door de MOHIKAAN-werkgroep.

P R I J S: € 29- per persoon.
Te storten UITERLIJK tegen 18 JUNI ek. op onze Mohikaan-rekening nr. BE 50 9730 3024 3018
Robert Vanhee , Visserskaai 45 Oostende (ons Secretariaat adres)

Generaal b.d. Karel Vervoort komt vertellen over de geplande "slagvelden 14-18 vluchten " en over de Belgische luchtmacht in Afrika.

Praktische gegevens:
* Parking: Ten Stuyver Stuiverstraat 357 –Oostende en Kerkhofplein.
* Met de trein: bus 5 vanaf het Station tot aan het Kerkhof om het kwartier.
* Laat ons weten met wie je eventueel wenst te tafelen (tel. 059/26 61 67)
* Dranken aan tafel zijn individueel te betalen.
* Reserveer ten laatste op 20 juni ek. Zoals altijd, terugbetaling bij ernstig belet.
* Heb je koloniale vrienden die je reeds lang eens moest uitnodigen ? Wel, breng ze toch mee; een elegante en verrassende oplossing. Iedereen is WELKOM!

de BBQ van Nathalie en Steven is even lekker als hun MOAMBE...
Wie wil nu zoiets missen zolang het nog kan !